

MAANDBLAD VOOR ACCOUNTANCY EN BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

ONDER REDACTIE VAN: R. A. DIJKER, G. P. J. HOGEWEG, PROF. TH. LIMPERG JR., A. NIERHOFF EN H. R. REDER

RUBRIEK REDACTEUREN: EXAMEN-VRAAGSTUKKEN: Drs. ABR. MEY EN Drs. J. PAARDEKOOPEL — LITERATUUR: Drs. S. KLEEREKOPER — BESLECHTE GESCHILLEN: PROF. M. CH. ZEVENBERGEN — UIT DE FINANCIËLE HUISHOUDING DER OVERHEID: J. H. TEXTOR — UIT HET BUITENLAND: Ch. HAGEMAN, Drs. A. TH. DE LANGE, A. M. VAN RIETSCHOTEN EN Drs. E. P. M. VAN WAES — EFFICIENTIE: C. A. BLAZER EN L. POLAK — BELASTINGVRAAGSTUKKEN: P. K. NIEKERK — REPERTORIUM VAN TIJDSCHRIFT LITERATUUR: Mej. Dr. R. PHILIPS, Drs. G. L. GROENEVELD, J. P. DE HAAN EN J. C. SPANGENBERG

BUITEN DE VASTE RUBRIEKEN WERDEN IN DEN VORIGEN JAARGANG BIJDRAGEN GEPLAATST O.A. VAN J. J. BUNING, H. VAN DULLEMEN, Dr. F. C. VAN GEER, D. J. GERRITSEN, A. H. J. DE GOEY, J. H. HAGEMAN, G. HARTOG, Ir. B. A. DE LA HOUSSAYE, MEVR. M. G. MEY-KONING, P. J. POTGIESER, PROF. P. A. J. LOOSECAAT VERMEER, Drs. A. ROBLES, I. ROET, W. WESTRA.

SECRETARIS DER REDACTIE - C. VERWEY
TESSELSCHADESTR. 15 - AMSTERDAM, TEL. 82444

UITGEVER: J. MUISSES - PURMEREND
TELEFOON 77 - GIRO No. 15062

DE COPIE VAN INGEZONDEN BIJDRAGEN WORDT NIET TERUGGE-
GEVEN. - NADRIJK IS GEORLOOFD, ZOO DE BRON WORDT GE-
NOEMD. - BOEKEN TER RECENSIE EN ALLE ANDERE STUKKEN
VOOR DE REDACTIE ZENDE MEN AAN DEN SECRETARIS.

VERSCHEIJNT MAANDELIJKS, BEHALVE IN DE MAAND AUGUSTUS.
ABONNEMENT PER JAAR F 10.—, FRANCO PER POST F 10.24, BUITEN-
LAND F 10.60. — MEN ABONNEERT ZICH VOOR DEN GEHEELEN
JAARGANG

INHOUD:

De Accountant en de belastingpractijk	Blz.	77
door J. H. Hageman		
De jubilea van „Centraal Beheer”	”	83
door C. Verwey		
Examen-vraagstukken	”	85
Red.: Drs. Abr. Mey en Drs. J. Paardekooper		
Kartelcontrole in samenwerking met bedrijfsaccountants door Abr. Mey		
Lastige gevallen	”	86
Beantwoording door J. v. d. Wolf van Lastig geval		
No. XV: Winstboeking in verband met een leening aflosbaar in annuïteiten, met naschrift van T. Keuzenkamp.		
Uit het Buitenland	”	87
Red.: Ch. Hageman, Drs. A. Th. de Lange, A. M. van Rietschoten en Drs. E. P. M. van Waes		
De Deutsche accountant en de controle der Gemeentefinanciën — Critiek op de sinds 1931 geldende bepalingen in het Deutsche Vennootschapsrecht — Uitbreiding van den wettelijken controle-plicht in Duitschland		
Ingezonden	”	88
Dr. A. Sternheim		
Boekbespreking	”	88
Theorie en Practijk der Spaarkassen van A. H. de Goey, door G. J. Hogeweg		
Faculteit der Handelswetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam	”	88
Tentamen inrichtingsleer. Februari 1934		
Repertorium van tijdschrift-literatuur op het gebied van Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde	”	90
Boeken-repertorium	”	91
Vragenbus	”	92
Nederlandsche Bond van Accountants	”	92
Jaarvergadering		

DE ACCOUNTANT EN DE BELASTING-PRACTIJK.

Het is niet de eerste maal dat de verhouding van den accountant en de belasting-practijk de aandacht trekt. We kunnen er bijvoegen dat het aspect van die verhouding reeds enkele malen heeft gewisseld.

Het kan moeilijk ontkend worden dat tijdens de werking van de Wet op de Oorlogswinst-belasting deze vraag eigenlijk geen vraag was en, laten wij er bijvoegen, moeilijk een vraag kon zijn. De plotselinge verhooging der lasten en daarbij de eigenaardige structuur der wet, die zoozeer allerlei bedrijfs-economische kwesties in het centrum van de heffing stelde, maakten het volkomen begrijpelijk dat de accountants, ik mag wel zeggen de accountants in de allereerste plaats, geroepen werden om als specialiteiten op dat gebied aan den strijd deel te nemen. Eenerzijds gaf de Wet al spoedig aanleiding tot de instelling van den Rijksaccountants-dienst, anderzijds specialiseerden zich vele collega's en nog meer soi-disant collega's in het vrije beroep op het belasting-gebied. Zeker, anderen waar schuwden daar tegen, maar weinigen hielden zich principieel afzijdig en behandelden geen, of zoo weinig mogelijk belastingzaken. Men moet echter toegeven, zoozeer stond het bedrijfs-economische element op den voorgrond bij de behandeling der Wet dat de accountants moeilijk beschuldigd konden worden zich te begeven op een hun vreemd gebied, temeer daar andere deskundigen slechts spaarzaam aanwezig waren.

Edoch de Wet op de Oorlogswinst-belasting behoort tot het verleden. Gezien de snelheid waarmede we leven, kan men rustig zeggen tot het grijs verleden, tot den tijd toen men nog werkelijk aan de mogelijkheid van een normaal winst-acceres geloofde. Sedert is belangstelling voor de belasting-practijk bij de accountants, in elk geval bij de groote kantoren, sterk verminderd.

Hiertoe droegen verschillende omstandigheden het hunne bij. In de eerste plaats stelde de belasting-practijk zware eischen, daar het aantal wetten, waarmede men te maken had, legio is, terwijl men gedwongen was de zeer omvangrijke jurisprudentie geregeld bij te houden. Wilde men werkelijk op de hoogte zijn, zoodat men zonder bezwaar de verlangde diensten kon bewijzen, dan had men daarvan eene speciale studie te maken. Geen wonder dat de contribuabelen zich grootendeels met hunne moeilijkheden wendden tot speciale belasting-consulenten van wie zij dit eerder verwachtten dan van hunnen administratieven raadsman, dien zij op dat gebied als niet in de eerste plaats deskundig beschouwden.

Daarbij kwam dat de accountants hoe langer hoe minder zijdelings bij de uitvoering der belasting-wetten betrokken

werden, n.l. bij de behandeling van bedrijfs-economische kwesties, als waardeering, afschrijvingen, goed koopmans gebruik en dergelijke, daar het overgrootste deel hunner cliënten hun bedrijfsvorm veranderden. De belastingwetten zelf immers bevorderden in hooge mate het omzetten van tal van zaken in Naamlooze Vennootschappen, hetgeen uiteraard gepaard ging met het verdwijnen van tal van geschilpunten met den fiscus op zakelijk terrein. Immers de geschillen, die bij de toepassing der Wet op de Dividend- en Tantième-belasting naar voren treden, zijn van geheel anderen aard. We zien dus dat in elk geval voor de grootere zaken de toestand geheel veranderd is en dat het accountants-beroep als zoodanig, wat betreft de belasting-praktijk, aan beteekenis heeft verloren.

Men zou zich daarom kunnen afvragen, waarom dan aan de Staats-Commissie, die had te rapporteeren over een plan tot wettelijke regeling van het accountants-beroep, tegelijkertijd was opgedragen een onderzoek naar de wettelijke regeling van het belasting-consulentschap, en tot de conclusie komen dat dit alleen toevallig was geschied.

Ik meen echter dat dit geenszins het geval is en de Regeering deze beide onderwerpen volstrekt niet zoo afzonderlijk ziet, als men dit in onze accountants-kringen wel eens denkt. Het spreekt van zelf dat het mijne bedoeling niet kan zijn thans het geruimen tijd geleden uitgebrachte Rapport der Staats-Commissie te gaan bespreken, daar dit of rijkelijk laat zou komen, als we rekening hielden met den datum van het verschijnen van het Rapport, of niet minder prematuur, daar er thans geen maatregelen in verband daarmee te wachten zijn.

Uit de bespreking dezer verhouding op een ledenbijeenkomst van het Instituut van Accountants, naar aanleiding van eene zeer belangwekkende inleiding van den Heer *de Blaey*, waarop ik uiteraard op sommige punten zal moeten terugkomen, blijkt duidelijk dat ook zonder dat eene bespreking van dit onderwerp op voldoende belangstelling kan rekenen. Dit klemt te meer, daar deze zeker in hooge mate vermeerderd zal zijn door de aangenomen of nog in voorbereiding verkeerende belastingmaatregelen van de Regeering, waarvan de Omzetbelasting zeer zeker diep zal ingrijpen in het bedrijfsleven, terwijl de bereids aangekondigde wijziging der D. & T. belasting eveneens voor deze verhouding van groote beteekenis kan zijn.

De vraag hoe de verhouding van de Accountantspraktijk en den fiscus zal moeten zijn, kan men als alle vragen van verschillende zijden bezien. Eenerzijds brengt de praktijk de accountants zoo vaak en op zoozeer verschillende wijzen in aanraking met de belastingen, dat men zeker met recht kan beweren dat deze in zijn taak te kort zou schieten, indien de daarbij zich voordoende kwesties zijne belangstelling niet zouden hebben. Anderzijds zie ik, evenals *de Blaey*, twee groote bezwaren tegen eene te nauwe combinatie van de praktijk van den accountant en die van den belasting-consulent.

In de eerste plaats hetzelfde bezwaar als dat op grond waarvan de Statuten der Nederlandsche Accountants Vereniging het accountantsberoep onverenigbaar verklaarden met dat van advocaat, daar dit laatste meebrengt een eenzijdig belichten van de belangen van zijn client, terwijl van den accountant een meer objectief optreden wordt verwacht.

Het tweede bezwaar is de twijfel of we ons dan niet begeven op een gebied dat toch eigenlijk het onze niet is.

Ontegenzeggelijk hebben deze beide bezwaren reden van bestaan en men kan ze niet zonder meer terzijde stellen. Ze hebben aanleiding gegeven tot het innemen van de volgende standpunten.

Ten eerste gedachtig aan het „En cas de doute vous abstenez vous” de conclusie dat het beter is dat de accountant zich zooveel mogelijk afzijdig heeft te houden en ten tweede dat men

het beste doet in den een of anderen vorm te streven naar samenwerking met de deskundigen op fiscaal gebied.

Zooals gezegd erken ik de waarde van de motieven die tot het innemen van deze stellingen leiden, doch ik vraag mij af of men kans ziet ze in praktijk te brengen. Komt het eerste niet neer op het vrij laten van de baan voor allerlei boekhouders, onderwijzers, notaris-klerken enz. enz. zeer ten schade van ons accountantsberoep en van de werkelijke belangen van de tallozen, die nu eenmaal boekhouden, omdat ze anders last krijgen met de belasting. En wat het tweede betreft, bedenkt men wel dat er voor samenwerking twee noodig zijn en bovendien nog een client bereid om die beide te willen betalen. Zeker ik kan mij vele gevallen denken, waarin ik het ronduit onverantwoordelijk zou vinden niet te zeggen dat onze client beter deed zich tot een vertrouwd belasting-consulent te wenden, maar denkt men dat de belasting-consulenten zich tot accountants zullen wenden om hen aan de juiste gegevens te helpen?

Ik geef toe, deze argumenten zijn verre van elegant, maar, zou ik willen vragen, zijn ze van beteekenis ontbloot?

Het spreekt van zelf dat deze standpunten hiermede niet zijn afgedaan en ik zal dan ook gaarne er nader op terug komen, zooveel mogelijk rekening houdende met de praktijk. Ik zou dan eerst willen bespreken hoe de accountant in zijn praktijk staat tegenover de belasting en vervolgens de plaats van den accountant in de belasting-praktijk, om ten slotte de verhouding van een meer algemeen vakstandpunt te bezien.

Om te beginnen dus, welken invloed hebben de belastingwetten op de praktijk van den accountant. Zooals reeds opgemerkt gaan de bemoeiingen van den fiscus zoover, dat een zakenman daar nu eenmaal rekening mee moet houden en, daar hij voor bestudering der belastingwetten nu eenmaal geen tijd of geen plezier heeft, wendt hij zich daarbij tot zijne adviseurs. Uiteraard behoort daartoe zijn accountant, vooral als deze tevens de functie vervult van bedrijfs-economisch adviseur. Ik neem aan dat hij zich bij voorkeur tot hem zal wenden, daar de accountant zelf over de noodige gegevens beschikt. Zou hij zich tot een belasting-adviseur wenden, dan zou hij dezen persoonlijk moeten inlichten of hem doen inlichten door zijn accountant, waar hij minder voor zal voelen, al was het om de kans van de dubbele rekening. Ik geloof niet dat er eenig bezwaar bestaat tegen zulk optreden.

De normale accountants-praktijk kan hem nog op andere wijze in contact brengen met de fiscale. Een zijner relaties kan den accountant vragen een onderzoek in te stellen ten dienste van een belastingkwestie, hetzij van zichzelf of van een derde, zonder dat deze op de hoogte is van de betrokken zaak, haar administratie, of den eigenaar. Dit geval wordt natuurlijk niet anders, indien men een opdracht krijgt om als deskundige van den Raad van Beroep op te treden.

Ik besef volkomen dat men in dat geval een veel lastiger taak heeft dan in het eerste. Kon men toen afgaan op ter beschikking staande gegevens uit eigen wetenschap, hier zal men de benodigde gegevens moeten verzamelen, vaak zal men ze moeten opdiepen uit eene niet al te schitterende, of ook wel uit een heelemaal niet schitterende administratie. Bovendien zal men er rekening mee moeten houden dat de betrouwbaarheid niet a priori aanvaard kan worden.

Principieel zie ik echter geen verschil, in elk geval geen verschil op belasting-technisch gebied. Hier zal het er om gaan, of men met eenige kans van zekerheid cijfers kan verzamelen, die inzicht geven in de zaak. Ik kan mij voorstellen dat men zich maar liever zou terugtrekken, ook dat men achteraf spijt heeft dat men het maar niet gedaan heeft, maar dat is om zuivere vaktechnische redenen, die zich in denzelfden vorm

zullen voordoen bij alle mogelijke andere investigations. Ik zie hierin niet in de eerste plaats optreden als belasting-consulent en ik zou in tegenstelling met *de Blaey* van meening zijn, dat de *verantwoordelijkheid*, dat men de belasting gegevens verstrekt, of invult, van de bereids onderzochte zaak eigenlijk grooter is dan in het tweede geval, waarin men zich met reden kan beroepen op de mogelijkheid van omissies. Dat men in een dergelijke zaak rapport zou uitbrengen zonder eenig voorbehoud lijkt mij niet aannemelijk.

Zooals gezegd is hierbij onze taak voornamelijk het verzamelen, rangschikken en beoordeelen der benodigde gegevens om tot onze conclusie te komen. Echter zal men uiteraard op de hoogte van de belasting wetten en van de voornaamste jurisprudentie daaromtrent moeten zijn. In elk geval zal men om zijn taak naar behooren te kunnen vervullen voldoende op de hoogte moeten zijn om eventuele moeilijkheden op fiscaal terrein te bemerken. Bovendien zal men in staat moeten zijn zich op een bepaald punt geheel op de hoogte te stellen. Ik meen te mogen stellen dat, zoo men aan deze eischen niet voldoet, men toch eigenlijk in zijn taak te kort schiet. In dat geval spreekt het vanzelf dat men zich dan van elke aanraking met de belasting-praktijk zal hebben te onthouden.

Bovendien echter zal men hebben te bedenken dat men mededeelingen verschaft bestemd voor derden en dus tegenover die derden de medeverantwoordelijkheid op zich neemt van de door den lastgever verstrekte gegevens. Het gevaar is daarbij volstrekt niet uitgesloten dat dit eigenlijk de bedoeling van het verzoek is. In dergelijke gevallen zal men genoodzaakt zijn mogelijkheden onder het oog te zien, die men bij het normale onderzoek kan verwaarloozen. Met name zal men vaak in zijn onderzoek moeten betrekken het *geheele* vermogen en de mutaties daarin, welk onderzoek dikwijls samenhangt met allerlei particuliere kwesties, waarop men in normale gevallen bij voorkeur niet verder ingaat, dan beslist noodzakelijk is. Dit klemt te meer, daar de fiscus juist op dat gebied vaak over allerlei gegevens beschikt, waarvan uit de administratie niets behoeft te blijken, en een voorbehoud op zulk een punt juist aanleiding zal zijn tot een nader onderzoek en een navragen van den fiscus omtrent het punt in kwestie.

Het spreekt vanzelf dat de accountant in dergelijke zaken niet mag optreden als enkele spreekbuis van den belastingplichtige, al zal dat niet steeds vermeden kunnen worden, doch dan dient dit duidelijk te blijken. Zou hij zich hiertoe leenen, dan geloof ik niet veel tegenspraak te ontmoeten door te stellen dat hij dan in zijn taak te kort schiet en dat hij de gevolgen zijner lichtvaardigheid zal hebben te dragen.

Het gevaar dat hij ondanks genomen voorzorgen toch nog tot onjuiste conclusies komt is zeker niet denkbeeldig, doch ik moet hierbij opmerken dat, *indien hij zich niet laat verleiden tot het op zich nemen van grooter verantwoordelijkheid dan hij vermag te dragen*, de fiscus in redelijkheid niet meer zal mogen verwachten.

Hij zal er dus voor hebben te zorgen, dat den fiscus blijkt dat hij de zaak *niet* geregeld heeft gecontroleerd, en onder welk voorbehoud hij de verantwoordelijkheid van zijne conclusies op zich kan nemen.

Ik kan niet inzien waarom de accountant zich zou moeten onthouden van het verrichten van zulk werk, dat toch zeker nuttig en noodig kan zijn. Indien men de conclusie van *de Blaey* zou aanvaarden dat alleen accountants-arbeid zin heeft, indien men tot absoluut zekere conclusies kan komen, dan heeft het geen zin te blijven staan bij de belastingpraktijk. Dan zal de accountant zich evenzeer hebben te onthouden van credietonderzoeken, van onderzoeken bij brandschade-regelingen en waarschijnlijk ook wel van het optreden als bedrijfs-

econoom, als business-doctor, enz. enz. Ik denk tenminste dat weinige collega's zich zullen voorstellen dat hunne conclusies in dergelijke gevallen het absolute zullen naderen.

M.i. gaat deze conclusie, hoe begrijpelijk ook, te ver. Hier is juist werk dat toch gedaan moet worden door een accountant, daar het anders gedaan zou moeten worden door een minder bevoegde.

Ik wil er hier echter nog wel op wijzen dat het optreden tegenover den fiscus in een zaak, waar men wel belast is met de geregelde controle, daarom volstrekt niet gespeend behoeft te zijn van moeilijkheden, ja in vele gevallen wel zoo lastig kan zijn als de hiervoor behandelde gevallen. Om te beginnen kan men zeer wel op algemeene gronden accoord gaan met afschrijvingen op bedrijfsmiddelen of debiteuren, terwijl men weet of vermoedt dat de fiscus daartegen bezwaar zou hebben, of zou kunnen hebben. Men komt dan te staan voor de moeilijkheid of de afwijking zoo groot is dat men er bij de aangifte melding van moet maken en hoever men met de verdediging ervan kan gaan. Het is duidelijk dat de client in dergelijke gevallen, moeilijk zal begrijpen vanwaar thans het bezwaar, indien dit vroeger achterwege bleef.

Daarbij komt dat men wel is waar de zaak-administratie onderzocht, maar dat men niet geheel op de hoogte behoeft te zijn van de interne verhoudingen van de compagnons of van hunne particuliere verhouding(en), of vermogen, of privé verteringen. Er zijn genoeg gevallen denkbaar, waarbij men zoo eenigszins mogelijk vermijdt al te diep navraag te doen, terwijl, indien men in belastingzaken wordt betrokken, dit noodig wordt en men dingen moet vragen die men tot nu toe verneemd aan te roeren. Men zal bewijzen moeten vragen waar men tot nu toe volstond met aannemelijkheden, of gebrek aan onaanneemelijkheden. De mogelijkheid bestaat ook nog dat een der betrokkenen het eigenlijk den accountant, die mede bekend is met de zaken zijner medefirmanten, liever wilde verzwijgen. Ik spreek nu nog niet eens van het geval dat men bemerkt dat men geen open kaart wenscht te spelen.

Kortom men zou geheel verkeerd doen te denken dat, indien men maar belast is met de controle der administratie, de behandeling der belastingzaken verder op rozen gaat.

De mogelijkheid bestaat echter dat de accountant op andere wijze in aanraking komt met de belasting-praktijk, en als belasting-consulent optreedt, wat in de hierboven besproken gevallen nog niet gezegd kon worden. Het zal voorkomen dat men in bepaalde gevallen bepaalde belastingadviezen vraagt, bijv. wat men moet doen om bij de oprichting eener N.V. later moeilijkheden met de belasting te vermijden, of men vraagt advies naar aanleiding van een beschikking op een bezwaarschrift, of bij het opstellen van een bezwaar- of beroepschrift.

Het is duidelijk dat men hier buiten de eigenlijke praktijk van den accountant treedt en fungeert als belasting-consulent, en men dus komt op een terrein waar verschillende voetangels en klemmen liggen. Verschillende vragen doen zich voor.

1°. Is de accountant geschikt als zoodanig op te treden.

2°. Is de accountant krachtens zijn opleiding en wetenschappelijke ontwikkeling bevoegd als zoodanig op te treden.

3°. Bestaan er principiële bezwaren tegen eene combinatie van beide functies.

Het eerste geval is het eenvoudigste. Niemand zal ontkennen dat men een uitnemend accountant kan zijn, terwijl men ten eenen male den knobbel voor het belasting-consulentchap mist. Men zal uiteraard niet kunnen volstaan met de kennis bij zijn studie als accountant opgedaan, men zal moeten bedenken dat het indertijd behalen van een voldoende cijfer voor belastingrecht geen waarborg geeft voor een succesvol optreden als

belasting-consulent. Verder zal men, indien men, om met het Kamerlid *Schaper* te spreken, maling heeft aan de juristerij en kijk op juridische problemen mist, moeilijk kunnen slagen.

Men bedenke wel dat zoowel het eigen belang als dat van den client op het spel staat en dat niets zoo gevaarlijk is als ondeskundig adviezen geven. Men zal dan ervaren dat een gemaakt voorbehoud, dat men zich niet als deskundig beschouwd, of welke andere fraaie omschrijving ook, den accountant in de meeste gevallen niet zal baten, indien men zich laat verleiden advies te geven, in stede zich als niet deskundig van stonde aan te onthouden.

Ik heb steeds als afschrikwekkend voorbeeld voor oogen een geval, waarin men op deskundig? advies (het was gelukkig niet dat van een accountant) bij eene fusie van eenige N.V. en er in geslaagd was een tamelijk bedrag aan registratierecht te besparen ad 4 ‰ doch daarna te laat bemerkte dat thans D. & T.B. was verschuldigd naar rato van 9,05 %. Men dient zich dus wel zeker af te vragen of men voldoende zeker van zich zelf is. Hier geldt ten volle: „En cas de doute vous abstenez vous.”

Wat de tweede vraag betreft of het gezien zijne opleiding gewenscht is dat een accountant als belasting-consulent optreedt, deze brengt ons tot de vraag, behoort het accent van de opleiding tot belasting-consulent te liggen op het bedrijfs-economische, dan wel op het juridische karakter dezer functie. *De Blaeij* stelt op den voorgrond dat het belasting-consulentenschap juridische opleiding vraagt o.a., omdat de wetten door juristen zijn gemaakt, terwijl ook de rechtspraak in handen van juristen is. Daarbij komt, zegt hij, dat de accountant op grond van zijne opleiding slechts volledig bevoegd is op administratief en bedrijfs-economisch terrein, doch niet op juridisch-fiscaal gebied.

De weinige aandacht van juridische zijde tot nu toe aan het fiscale recht gewijd schrijft hij toe aan het overgangstijdperk, waarin dat laatste nog verkeert.

Ik zal dit alles niet ontkennen, doch ben toch van meening dat de conclusie een andere moet zijn. Ontegenzeggelijk is *de Blaeij* er in geslaagd aannemelijk te maken dat men zijn taak als belasting-consulent niet moet onderschatten en dat het aantal wetten en beslissingen thans reeds legio is, terwijl het aantal op het oogenblik nog in ruime mate voor uitbreiding vatbaar schijnt te zijn. Hij verliest echter uit het oog dat zoo redeneerende de taak van een advocaat absoluut niet zou zijn te overzien. Deze zou dan toch op de hoogte moeten zijn, behalve van de fiscale, van alle wetten, waarmede hij in zijn practijk te maken zou kunnen krijgen, benevens van alle arresten die vele jaargangen en zeer dikke jaargangen van het Weekblad voor het Recht vullen.

De vraag is echter, verstaat men de kunst om rekening houdende met de leidende beginselen, de structuur der wet en de richting van de jurisprudentie, in een bepaald geval tot een bepaalde conclusie te komen en te weten hoe te handelen.

De vraag komt dan naar voren wat nu in ons fiscaal recht van het meeste belang is: het bedrijfs-economische, dan wel het juridische inzicht en dan zullen we ter beantwoording daarvan moeten nagaan van welken aard de structuur der belastingwetten is en dan geloof ik dat de onze en zoowel de Beslissingen van de Raden van Beroep, als de Arresten van den Hoogen Raad, een grooten bedrijfs-economischen inslag hebben. Ik geloof te mogen zeggen dat het overgrootste deel van die Beslissingen eigenlijk draaien om het economisch inzicht in hetgeen geschied is. Dit is logisch, want in onze belastingwetten is eigenlijk maar heel weinig juridisch omschreven. Wat inkomen, wat winst is, wat men heeft te verstaan onder goed koopmansgebruik, wat onder aannemelijk maken vindt men er niet precies

in omschreven, laat staan juridisch omschreven. Het geheele verloop van onze belastingpractijk is geheel gebaseerd op hetgeen de feitelijke toestand is, waarbij allerlei juridische vormen en zeer schoon geformuleerde constructies slag op slag terzijde worden gesteld. Daarbij heeft de vrijheid van bewijsvoering voor de Raden van Beroep ontegenzeggelijk een bepaald stempel gedrukt op ons belastingrecht.

In plaats van de ontwikkeling van het belasting-consulentenschap zooals zich dit aan ons voordoet, toe te schrijven aan verkeerde ontwikkeling van het accountants beroep of aan een overgangstoestand, waarin we zouden verkeeren, wijst die ontwikkeling veel meer op een gegroeiden toestand, op een noodzakelijk gevolg van de structuur onzer belastingwetten en van de regeling van de belastingrechtspraak, op haar beurt daarmee weer ten nauwste verbonden.

Dat dit zoo is wordt m.i. ook op andere wijze door de practijk bevestigd. Ik meen dat slechts weinig gewone advocaten pleiten voor den Raad van Beroep, tenzij om in zeer belangrijke zaken het juridisch gedeelte van het pleidooi op zich te nemen. Bovendien zijn onder het zeer uitgebreide corps der belasting-consulenten de advocaten, die zich op het belastingrecht specialiseerden, en in het algemeen zij die de practijk van den juridischen kant naderden, slechts gering in aantal.

Ik geloof dat men zich daarvan in accountantskringen te weinig rekenschap geeft. Ik kan mij levendig indenken dat men zich, indien mogelijk, liever op ander terrein beweegt dan het fiscale, maar ik geloof dat men zich vergist, indien men meent dat er in de practijk geen plaats zou zijn voor den accountant, daar dit zou behooren tot het speciale terrein van den jurist.

Immers het juist toepassen van de wet is niet mogelijk, indien men geen kennis draagt van de juiste toedracht der feiten. Menigmaal ziet men een volkomen logisch opgebouwd betoog, leidend tot eene afdoende conclusie, in elkaar zakken, doordat de feitelijke ondergrond der zaak anders bleek te zijn dan men stelde. Verschillende malen blijkt de juridische ontwikkeling van het geschil toch eigenlijk beheerscht te worden door de werkelijke toedracht van de zaak, waarover men zonder onderzoek toch niet kan oordeelen.

Ik zal natuurlijk niet ontkennen dat er verschillende kwesties van zuiver juridischen aard aan de orde komen, doch ben ervan overtuigd dat in het meerendeel der zaken de juridische beslissing betrekkelijk eenvoudig is, indien er zekerheid bestaat aangaande de feitelijke toedracht der zaken, de juistheid der voor de bepaling van het inkomen van belang zijnde cijfers. Hieruit volgt dat de rol van den accountant, die door eigen onderzoek de voor beoordeeling der zaak benodigde gegevens verzamelt, zeker niet van ondergeschikte betekenis is.

Geheel in overeenstemming zie ik de functie van den Accountant der Directe Belastingen, waarover men het nu wel eens is dat hij accountantswerk verricht. Ik vermag hem niet te zien als een vreemd insluipsel in de Belastingpractijk, die eigenlijk beunhaast op het terrein dat des Inspecteurs is. Zeker hij kan zich niet onttrekken aan de bestudeering van de Wet en de desbetreffende jurisprudentie en van de daarin vervlochten rechtsbeginselen, waarom men zou kunnen beweren dat dat toch geen accountantswerk is. Daarnaast echter is hem een eigen terrein toevertrouwd, waar hij eigen werk doet en op eigen wijze niet alleen nagaat of de winst juist is berekend, of het verloop van het vermogen in overeenstemming is met dat van het inkomen, doch tevens onderzoekt hoe nu eigenlijk de feitelijke, dus bedrijfs-economische ondergrond van de bij aangifte, of bezwaarschrift, of bij het onderzoek naar voren komende beweringen is. Bij die gelegenheid is er wel degelijk vaak aanleiding tot debatten tussehen accountants over onderwerpen van

bedrijfs-economischen aard, al blijft daarbij de wet en de wets-uitlegging niet buiten het geding, daar nu eenmaal de Wet, die zoozeer rekening houdt met de praktijk van het bedrijfsleven daartoe aanleiding geeft.

Indien men dit in het oog houdt, n.l. dat de accountant wel degelijk een eigen plaats heeft in de belastingpraktijk en een goed belastingadvies eigenlijk niet gegeven worden kan, indien het niet steunt op deskundig onderzoek, komt men tot beter inzicht in de samen koppeling van de wettelijke regeling van het belasting-consulentschap en die van het accountantsberoep, waarvan velen onzer den samenhang toch eigenlijk niet gevoelen. Indien men bedacht wat zool als *deskundige* optreedt voor de Inspecteurs en de Raden van Beroep, die door hunne totale ondeskundigheid zool op fiscaal, als op administratief gebied de vlotte behandeling alleen vermogen te belemmeren, zou men inzien dat het Departement van Financiën er wat aan gelegen is de toelating van belasting-accountants en belasting-consulenten aan voorwaarden te verbinden en zoodoende de onbekwamen en de onbetrouwbaren te weren.

Thans de derde en m.i. voornaamste vraag of er principieele bezwaren bestaan tegen een combinatie van beide functies.

Ik geef toe dat er bezwaren bestaan. Ik zou geneigd zijn de derde stelling van *de Blaey*, waarin hij zegt dat de kenmerkende functie van den accountant is objectiviteit, terwijl die van belasting-consulent, gericht als zij is op het dienen van de belangen van den client, dit moeilijk zijn kan, dit *niet* in de eerste plaats meebrengt en dat daarom beide functies principieel onverenigbaar zijn, te onderschrijven, ware het niet dat ik nog grootere bezwaren heb tegen het daaruit voortvloeiende onthouden van optreden in belastingzaken en ik de door hem bepleite samenwerking onmogelijk acht.

Om deze redenen geloof ik dat het goed is wat dieper op de zaak in te gaan. Ik moet beginnen te constateeren dat er in de praktijk een groot principieel verschil bestaat tusschen het optreden tegenover den fiscus als accountant en als belasting-consulent. De kracht van den accountant is dat hij maar niet wat beweert, maar dat zijne conclusies zijn gebaseerd op hetgeen hij bij zijn onderzoek heeft geconstateerd. Van den belasting-consulent en den advocaat zal men *niet* in de eerste plaats verwachten dat zij een onderzoek in de boeken hebben ingesteld. Hun optreden gaat meer in de richting van het zonder onderzoek te berde brengen van wat zij meenen, dat in het voordeel van hun client kan zijn; desnoods van enkel indrukken. Uiteraard zijn aan die tendens grenzen gesteld. Het kan nimmer goed zijn pertinente onjuistheden naar voren te brengen en het is geraden te bedenken dat strijd tot het uiterste niet altijd verstandig is en dat het motto dat een belasting-consulent op zijn briefpapier voerde (hij noemde zich helaas tevens accountant) „vecht eens tegen iemand die volhoudt” niet steeds de hoogste wijsheid inhoudt.

Het spreekt dus vanzelf dat, indien een accountant-belastingadviseur naar buiten optreedt, men zal moeten weten in welke kwaliteit dit geschiedt. Het moet ten eenen male uitgesloten zijn dat het lidmaatschap eener accountantsvereniging stilzwijgend gebruikt wordt als dekmantel voor beweringen, die niet in de kwaliteit van accountant geponereerd worden.

Een accountant die als belasting-consulent optreedt zal dus zorg moeten dragen dat blijkt dat hij de zaak onderzoekt heeft en alles moeten vermijden wat aanleiding tot misverstand zou kunnen geven. Bij eene eventueele regeling zou bepaald kunnen worden dat iemand die zich accountant noemt geacht wordt als zoodanig op te treden en dus als zoodanig te willen worden beoordeeld, tenzij duidelijk blijkt dat hij geen onderzoek heeft ingesteld.

Ik zal hier niet verder ingaan op de praktijk van de belasting-consulent pur et simple. Een accountant die als zoodanig

optreedt zal in die functie moeten worden beoordeeld naar de daarvoor geldende normen.

De groote moeilijkheid van het optreden van den accountant in fiscale zaken is echter, zool als *de Blaey* het zeer juist voelt, het conflict tusschen zijne objectiviteit en het belang van zijn client. Dit conflict bestaat noodwendig. De client vertrouwt immers de behartiging zijner belangen, dikwijls zeer groote belangen aan den accountant toe in de verwachting dat deze daarvoor op zal komen. Aan den anderen kant zal deze hebben te bedenken dat hij tegenover derden de verantwoordelijkheid draagt van door hem verstrekte cijfers.

Men zou kunnen vragen, als dit conflict er is en ge erkent dat hier den accountant gevaren bedreigen in zijne objectiviteit, waarom zoudt ge ze dan niet zooveel mogelijk vermijden. Mijn antwoord is het volgende. In de eerste plaats geloof ik niet dat men deze conflicten en dus deze gevaren vermijden kan. Daartoe grijpt de fiscus ten onzent veel te diep in en is de accountant als bedrijfs-economische deskundige van te groote beteekenis voor de voorlichting in de velerlei problemen op dat gebied, die zich bij de belastingpraktijk voordoen.

In de tweede plaats geloof ik niet dat we als accountant dergelijke conflicten steeds uit den weg kunnen en mogen gaan. Ons vak is een gevaarlijk vak, omdat ons steeds het gevaar dreigt dat we onzen client, wiens belang ook ons welbegrepen eigenbelang is, te veel ter wille zijn. Waarlijk niet alleen in belastingzaken, maar niet minder bij eredietaanvragen en daarenboven in tal van gevallen, die ik zeker niet alle behoeft te noemen. De accountant moet volgens *Keder* een lastig mensch zijn en zijne verantwoordelijkheid tegenover derden kennen en nauwkeurig beseffen hoever hij daarbij kan gaan. Ik geloof nu dat we deze verantwoordelijkheid niet uit den weg kunnen gaan en, als we onzen plicht kennen niet uit den weg behoeven te gaan.

Het is duidelijk, dat een accountant, in geval hij betrokken is bij eene belastingzaak, anders dan als deskundige voor den Raad van Beroep, optreedt als vertegenwoordiger van het bijzondere belang, zool als *Limpert* dit noemt in zijn artikel in het Septemnummer van 1927 van het Maandblad voor Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde. Hij zegt daar speciaal voor de gevallen, waarom het hier gaat, n.l. dat de accountant de deskundige is van de partij, die de gegevens produceert, waarop het oordeel van de tegenpartij moet worden gegrond, het volgende: „..... „dan rust op hem in 't bijzonder de plicht van objectiviteit, die dan in de eerste plaats ertoe moet leiden, dat hij der tegenpartij en haar deskundige geen enkel gegeven en geen enkele wetenschap onthoudt, welke deze nodig hebben voor de vorming van een eigen oordeel. ... Maar daartegenover is 't dan ook evenzeer de plicht van den accountant der andere, van de beoordeelende partij, om objectief te waardeeren de cijfers, die aan zijn oordeel worden onderworpen” en verder: „Dit alles neemt niet weg, dat de accountant der beoordeelende partij in zijn onderzoek rekening zal moeten houden met het bijzondere belang, dat hij vertegenwoordigt, in zooverre als hij gerechtigd is, om dat onderzoek alleen te richten op de bescherming van dat bijzondere belang. Het is de taak en de plicht van den accountant der produceerende partij, om niets na te laten, dat nodig is om het belang van de door hem vertegenwoordigde partij tot zijn recht te laten komen. Voor beide deskundigen geldt de eisch der objectiviteit bij het onderzoek dan toch altijd nog in dien zin, dat zij niet opzettelijk verwaarloozen datgene, wat in 't voordeel van de tegenpartij bij het onderzoek wordt opgemerkt”.

Ik geloof dat men dit in het oog houdend een heel eind komt. Het is duidelijk dat men geen leidraad zal kunnen geven hoever men in elk speciaal geval kan gaan. Men zal het daarbij niet steeds gemakkelijk hebben, doch ik ben overtuigd dat, indien

iemand het zich gemakkelijk maakt uit vrees voor concurrentie, of de mogelijke bercidheid van anderen, men wel weet waar men begint, maar niet waar men eindigt. Men loopt dan het gevaar, zooals ik het den President eener Rechtbank eens een getuige hoorde toevoegen, dat deze de waarde van een getuigenis van een eerlijk man had onderschat.

Daartegenover staat het wezenlijke voordeel dat de accountant die bij het produceeren van cijfers de noodige objectiviteit in acht neemt, zelfs als hij de hem vertrouwde belangen scherp verdedigt, den indruk vestigt van betrouwbaarheid en zijne beweringen in een volgende zaak aan gezag winnen.

Het is duidelijk dat dit alles evenzeer geldt voor den accountant-ambtenaar, die uiteraard de belangen van den fiscus niet uit het oog zal verliezen en zal hebben te bedenken dat een toegegeven punt verloren is en dit dus niet te doen, voordat de aanvaardbaarheid voldoende is gebleken. Hij zal echter de door hem behandelde zaken op hunne mérites hebben te onderzoeken en hebben te bedenken dat zijn taak is tot een juisten aanslag te komen.

In het algemeen geloof ik dat het goed is dat beide partijen tijdens het onderzoek niet meer dan strict noodig is reageren op de wijze waarop elk zijn onderzoek heeft verricht en waarop zij tot hunne conclusies zijn gekomen. Eventuele bespreking der geschilpunten kunnen het best na het onderzoek plaats vinden.

Ik geloof hiermede de derde vraag te hebben behandeld, waarbij ik dus geen verschil maakte tusschen de gevallen waarin de accountant optredende als accountant in belastingzaken al dan niet belast is met de geregelde controle der administratie zijner cliënten. Gaarne erken ik dat dit voor de inrichting van zijn onderzoek van overwegend belang is, doch dit is m.i. eene vak-technische kwestie, waarbij de speciale moeilijkheid dat men optreedt als vertegenwoordiger van een bijzonder belang in beide gevallen gelijk blijft.

Zowel op het vak-technische verschil als op het optreden uitsluitend als belasting-consulent zal ik niet ingaan. Op het eerste niet omdat dit buiten de lijn van mijn betoeg ligt, op het tweede niet omdat de practijk zoo is dat men in die gevallen niet meer onderzoekt dan onvermijdelijk is en dan dus niet optreedt als accountant.

Ik geloof echter dat de beteekenis, die de accountant in belastingzaken heeft of zou kunnen hebben, grooter is dan men wel eens denkt. Dit is dan ook ongetwijfeld de reden dat de wettelijke regeling van het belastingconsulentschap werd vastgekoppeld aan die van het accountantsberoep. Wel zoo belangrijk immers voor de juistheid der regeling van de belastingaanslagen, als de vraag of de wet juist wordt toegepast en of de aanslagen en de aangiften berusten op eene juiste toepassing van de wet, is de vraag of de berekening van het bedrag van het inkomen of het vermogen juist is en hoe de feitelijke verhoudingen zijn waarop de conclusies toch in eerste instantie berusten.

Ik wil mijn betoeg beëindigen met eene samenvatting ervan in eenige stellingen:

1°. De invloed van de belastingwetten op het bedrijfsleven is zoo groot terwijl het waarschijnlijk is dat deze nog in sterke mate zal toenemen, dat de accountant, zal hij zijne functie als zoodanig naar behooren vervullen, niet alleen bekend moet zijn met de verschillende belastingwetten, maar tevens een inzicht behoort te hebben in de leidende beginselen dezer wetten.

2°. De stelling dat een accountant zich bij voorkeur niet heeft in te laten met de belastingpractijk is, hoewel te begrijpen, niet vol te houden, daar hij zich dan zou terugtrekken van een terrein dat voor een belangrijk deel dat des accountants is en dit zou overlaten aan allerlei onbevoegden.

3°. Samenwerking met de belasting-consulenten is mogelijk bij enkele groote zaken, doch zal veelal afstuiten op de extra-kosten, terwijl het niet te verwachten is dat de belasting-consulenten op hunne beurt de hulp van een accountant zullen inroepen, daar hunne conclusies niet in de eerste plaats steunen op een eigen onderzoek.

4°. De structuur onzer belastingwetten en de regeling der Rechtspraak in Belastingzaken is dermate bedrijfs-economisch georiënteerd, dat niet gezegd kan worden dat de bedrijfs-economische opleiding eene mindere opleiding zou zijn dan de juridische.

5°. Indien een accountant optreedt in belastingzaken treedt hij op als vertegenwoordiger van een speciaal belang, doch draagt de verantwoordelijkheid jegens de tegenpartij voor de door hem geproduceerde cijfers, bepaald door zijn functie als accountant.

6°. Zulk een optreden brengt mede een afwegen van de verantwoordelijkheid jegens den client en die jegens derden. Het is niet mogelijk en niet juist dit conflict uit den weg te gaan, daar het inhacrent is aan de functie van den accountant in zijn z.g. publieke taak.

7°. De kwestie of men al dan niet belast is met de geregelde controle der administratie van den client heeft alleen vak-technische beteekenis n.l. wat betreft de wijze waarop het onderzoek zal moeten plaats vinden. De verantwoordelijkheid blijft echter dezelfde behoudens een ev. voorbehoud.

8°. Indien een accountant-belasting-consulent optreedt zal men moeten aannemen dat zijne conclusies berusten op een zelfstandig onderzoek en zal hij in die mate verantwoordelijk zijn, tenzij het tegenovergestelde duidelijk blijkt.

Zoals ik reeds hierboven vermeldde, wil ik hier niet eindigen dan na nog eenige opmerkingen van meer algemeen aard te hebben gemaakt. In de eerste plaats deze. Naar mijne meening komen de verschillende opvattingen aangaande dit onderwerp voor een groot gedeelte voort uit het groote verschil dat bestaat tusschen de practijk bij de groote zaken en die bij de kleinere. Bij de groote zaken, in den regel Naamlooze Vennootschappen, verdwijnen door de fiscale rechtsgevolgen aan dezen ondernemingsvorm verbonden vele, zoo niet de meeste belastingkwesties van bedrijfs-economischen aard en treden daarvoor in de plaats geschillen van meer juridischen aard.

Hetzelfde verschil doet zich voor bij de behandeling der zaken. Bij de kleinere staat op den voorgrond het onderzoek naar de juistheid der gegevens en de volledigheid der administratie, terwijl de beteekenis hiervan bij de groote zaken van secundair belang wordt, daar de werking der interne controle dit in de meeste gevallen overbodig zal maken. Het onderzoek daar zal er meer op gericht moeten zijn om na te gaan of de gegeven voorstelling van het gebeurde overeenkomt met de werkelijkheid. Ik geef gaarne toe dat de practijk in de grotere zaken veel aantrekkelijker is, maar ik vraag mij wel eens af of de leden van het Instituut zich niet te veel terugtrekken van dit deel der practijk, waartoe juist de belastingpractijk een introductie zou kunnen zijn. Immers er zijn nog tal van zaken die pas de behoefte aan het hebben eener administratie gaan gevoelen door moeilijkheden op fiscaal gebied. Helaas is het gehalte van de „accountants”, die men dan gewoonlijk in den arm neemt, van dien aard dat de door hen verzorgde en ontworpen boekhoudingen veelal dusdanig is dat de belastingplichtige er voor zijn bedrijf zelf niets, maar dan ook absoluut niets aan heeft.

Hier ligt misschien een terrein braak voor onze jonge leden. Een terrein dat zeker niet toegankelijk is dan door de deur van de belastingpractijk. Ik ben mij bewust dat het niet toevallig

is dat de middenstanders en de leden van het Instituut elkan- der nog maar in weinig gevallen gevonden hebben. Het werk bij hen stelt geheel andere eischen en de accountant zal bijzon- dere moeilijkheden, of liever moeilijkheden van een bijzonderen aard hebben te overwinnen, terwijl de middenstander over het algemeen maar matig overtuigd is van het nut dat eene admi- nistratie voor hem hebben kan. Men mag echter niet vergeten dat dit laatste hem niet gemakkelijk gemaakt is door de onoor- deelkundige wijze waarop men hem in den regel onderwijs geeft in boekhouden.

Voor al in tijden van crisis, waarin het meer dan anders noodig is tijdig gewaarschuwd te zijn voor dreigende gevaren is eene goede administratie die tevens voor hem te begrijpen is van groot belang en dus tevens van een groot maatschappelijk belang.

Reeds op dien grond zou ik het bejammeren als de leden van het Instituut zich terugtrokken van de belastingpractijk en deze en daarmee de practijk onder de middenstanders zouden overlaten aan wie zich maar competent belieft te noemen.

J. H. HAGEMAN

DE JUBILEA VAN „CENTRAAL BEHEER”

Wij hebben binnen korten tijd van bovenstaande instelling de volgende gedenkschriften ontvangen, alle uitgevoerd in groot kwartoformaat:

Wet-Risico 1908—1933, 50 bladz.

Centraal Beheer 1909—1934, 516 bladz.,

Vereeniging De Centrale Landbouw Onderlinge 1909—1934, 269 bladz.,

Vereeniging De Tuinbouw Onderlinge 1909—1934, 232 bladz.

Tezamen meer dan 1000 bladz., waarin, verluucht met teekeningen, platen, en grafieken, van het leven en de ontwikke- ling van „Centraal Beheer” wordt verteld.

Dit groote werk naar het verdient te behandelen is voor dit blad niet mogelijk: èn zijn ruimte èn zijn aard leenen zich er niet toe. Doch iets niet goed te kunnen doen behoeft niet steeds een reden te zijn het niet te doen en, beginnende met het eerstgenoemde werkje, willen wij hieronder deze uitgaven kort bespreken.

In het onderhoudend overzicht wordt verteld, dat de Wet op het arbeidscontract van 1907, die 1 Jan. 1909 in werking trad, de vraag naar verzekering tegen het risico van de burger- rechtelijke aansprakelijkheid deed toenemen. De Vereeniging van Nederlandsche Werkgevers en de Centrale Werkgevers Risico-Bank hadden het gewenscht geacht hun leden op de hoogte te brengen van de belangrijke gevolgen, die de invoering van de nieuwe wet voor hen zou hebben. Van de zijde der werkgevers kwam de vraag hoe zij zich zouden verzekeren tegen het nieuwe risico, dat hun tegenover hun arbeiders zou worden opgelegd. Het ligt voor de hand, dat men zich afvroeg of door onderlinge verzekering het risico kon worden gedekt. Zoo ontstond het plan om *naast* de Risico-Bank een vereeniging op te richten, die finantieel geheel onafhankelijk zou zijn en in werking zou moeten treden, zoodra de Wet op het arbeidscontract van kracht zou worden. De Directie der C.W.R.B. richtte 7 Juli 1908 een circulaire over dit onderwerp tot de bij haar aangeslotenen, waaruit blijkt dat men een ver- zekering van sociaal karakter op zuiver onderlingen grondslag wilde, dat men deze niet wenschte te beperken tot de nieuwe wet, maar dat men het geheele risico der wettelijke aanspra- kelijkheid, voor zoover dat in het B.W. geregeld is, in de verze- kering wenschte op te nemen en dat de Vereeniging geheel naar het voorbeeld van de Risico-Bank zou worden ingericht. Op 28 Dec. kwam de Vereeniging tot stand. Er waren toen

159 leden, uitbetalende een jaarloon van ca. zes miljoen gulden (Uit een bijlage blijkt, dat het aantal aangeslotenen geregeld toenam en op het eind van 1932 1422 bedroeg). De Directeur der Risico-Bank, Mr. *H.P.L.C. de Kruyff*, die als de ontwerper der Vereeniging wordt genoemd, werd benoemd tot directeur.

Alvorens over te gaan tot de geschiedenis der 25 volgende jaren worden over de tot standkoming van „Centraal Beheer” eenige inlichtingen gegeven.

„In denzelfden tijd”, zoo lezen wij, „waarin de oprichting van Wet-Risico werd voorbereid, leidde de in de land- en tuinbouwkringen bestaande behoefte aan ongevallenverzekering tot de oprichting van twee organisaties *de Centrale Landbouw- Onderlinge* en *de Tuinbouw-Onderlinge*, die beoogden een vrijwillige ongevallenverzekering voor de land- en tuinbouw- arbeiders op onderlingen grondslag uit te voeren. Bij de tot standkoming van deze beide vereenigingen was de Directeur van de Risico-Bank, de heer *De Kruyff* als adviseur opgetreden en het lag in de bedoeling, dat hij ook de directie zou voeren van de nieuwe vereenigingen, als mededirecteur bijgestaan door een deskundige op het gebied van de toestanden in land- en tuinbouw, den heer *F. E. Posthuma*, tot dusver secretaris van den Algemeenen Nederlandschen Zuivelbond.

Zowel Wet-Risico als deze beide onderlingen waren dus tot stand gekomen met steun en met voorlichting van de zijde van de Risico-Bank”.

Het lag voor de hand, dat de gedachte rees om zoowel de beide nieuwe vereenigingen als Wet-Risico te doen profiteeren van de ervaring der Risico-Bank door het scheppen van een administratief middelpunt, een centraal lichaam, door hen gezamenlijk gevormd en bestuurd, dat voor alle de administra- tieve, technische, juridische en andere werkzaamheden (bijv. statistiek) zou verrichten. Door deze centralisatie zouden voor iedere onderlinge organisatie de algemeene kosten van adminis- tratie geringer worden, terwijl er tevens gelegenheid zou zijn om ieder onderdeel beter in te richten, dan anders mogelijk zou zijn. Vrees voor verlies van zelfstandigheid der vereenigingen behoefde er niet te zijn. Iedere onderlinge zou haar eigen direc- tie hebben en haar eigen verantwoordelijkheid dragen.

14 Jan. 1909 kwam de Coöperatieve Vereeniging „Centraal Beheer” tot stand. Het personeel van de Centrale Werkgevers Risico-Bank ging in den dienst der Vereeniging over, die ook de exploitatie van het kantoor en de bijkantoren van de R.-B. overnam. Mr. *De Kruyff* voornoemd, werd president- directeur van Centraal Beheer; de heeren *J. P. Holtzschue* en *F. E. Posthuma*, resp. directeur van de Risico-Bank en van de C.L.O. en den T.O., traden als mededirecteuren op.

Wij kunnen hier de geschiedenis van Wet-Risico niet vervol- gen. Dat verbiedt de ruimte. Slechts merken wij nog op, dat het geschrift van vele pentteekeningen is voorzien, waarin tal van voorgekomen ongelukken op de wijze van de caricatuur worden voorgesteld, en in bijschriften melding wordt gemaakt van de schade, die door W.R. volledig werd vergoed.

„Centraal Beheer 1909—1934”.

Dit in uitvoering en omvang voorname boek legt voor wie het doorbladert allereerst getuigenis af van den grooten arbeid door den samensteller verriicht.

In de eerste 50 bladzijden wordt een overzicht van het ont- staan en de opichting van „Centraal Beheer” gegeven, waarin verschenen de twee werken, in den aanvang reeds genoemd, de schrijver blijk geeft van zijn kennis van de ontwikkeling der sociale wetgeving in ons land in de laatste 50 jaren. Dan volgt, in het tweede hoofdstuk, de geschiedenis der Vereeniging. De schrijver verdeelt haar in drieën: 1909—14, 1914—18, 1918—34. De beide scheidingslijnen worden door begin en eind van den wereldoorlog aangegeven.